

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj VII.

V Ljubljani 1. oktobra 1867.

List 19.

Učiteljev dnevni red.

(V kočevskem učitelj. zboru 5. avg. govoril J. A. *)

Preden načrtam dnevni red učiteljev, treba se mi je delo, da spregovorim še popred nekoliko besedi o tem, kako važen je dnevni red za vsakega človeka sploh, za učitelja pa še posebej. —

Bog je sam v sebi naj popolniji in naj viši red in vse, kar je naredil, je razpostavil po meri, številu in teži. (Mod. 11, 22.) Tega se lahko prepričamo, ako se le nekoliko okoli sebe oziramo. Vsaka stvar ima svoj prostor, svoje meje in svoj čas. Po določenih cestah in v odmerjenem času se sučejo zvezde, v nepreterganem redu sledé si letni časi, cvetice in zelišča vstajajo in rastejo o svojem času, živali in živalice se gibljejo in se ravnaajo po natančnih pravilih; z eno besedo: vsaka tudi naj manjša stvar, živa ali ne živa, kaže nam svoj red. Če se pa v naravi vse po redu godí, prašam, ali bi se človek sam, on venec stvarjenja, ne ravnal po redu, in bi še kalil splošni red? Človek ni dobil proste volje zato, da bi po svojem red motil, ampak, da bi se ga deržal. Po redu živeti, je tedaj vsakega človeka sveta dolžnost. Sv. Avguštin pravi: „Red pelje k Bogu; hočeš tedaj k njemu priti, ravnaj se po redu“.

In res, kdor po redu živi, blagor mu! On je srečen in zadovoljen že na tem svetu; neredneža pa že tukaj tare nezadovoljnost. Tudi nam skušnja kaže, da mora vsak, naj si bo ktereга stanú koli hoče, svoje delovanje poprej osnovati, in vse

*) Priserčna hvala za spretni spis.

poprej na tanko premisliti in določiti, če hoče kaj zdatnega doveršiti in svoj namen doseči. Tako dela modri umetnik, prebrisani rokodelci, umni kmetovavec.

Le pogledjmo n. p. umnega kmetovavca! On skerbno pred premisli in pretehta, kako bi bilo naj boljše polje obdelovati, da bi mnogo žetev obrodilo. On poprej prevdarja, kaj bo na to ali uno njivo sejal, kako jo bo gnojil, kateri čas bi bil boljši za ta ali uni sadež. On določi za vsaki dan posebno delo; hlapcu veleva to, dekli uno delo; in ker vé, da brez božjega blagoslova ves trud nič ne zda, prosi vsaki dan Bogá, da bi mu pomagal. Skušnja pa tudi uči, da tak kmetovavec obilno nažanje.

Nasproti pa, kako nesrečen je kmet, kateri brez premiselka kar tje v en dan svoje polje obdeluje. Sedaj se zaletí v kako delo in hoče vse na enkrat doveršiti, potem pa zopet postopa in dragi čas zamuja. Tukaj seje pregosto, tam preredko; kmali se loti tega, kmali unega dela, pa nobenega ne doverši. In ko žetev pride, kako mu je pičila in slaba!

Kakor kmetovavec, tako mora imeti vsak stan svoj red, če hoče svoje dolžnosti na tanko spolnovati in mi učitelji bi se ne ravnali po natančnem redu, ki imamo tako velik in imeniten poklic? — Tudi mi, bratje moji in sodelavci, smo kmetovavci, pa v veliko višjem pomenu. Polje, katero nam je izročeno, so serca ljubeznjive mladine; namen in poklic naš je, da mladino izrejamo za nje časni in večni blagor. Cerkev tirja od nas, da ji odgojimo pobožne kristijane in deržava, da je izredimo dobre in zveste deržavljane.

Ker je pa naš poklic tako imeniten in naša naloga tako težka, kako smemo upati, da bi to nalogo izverševali brez pravega pripravljanja brez truda in reda! To ni mogoče! Mi moramo enaki umnemu kmetovavcu na tanko in dobro pred premisliti, kakšno polje so serca in zmožnosti nam izročenih otrok, ktere nauke naj naj popred zasajamo, koliko in kdaj naj jih sejemo, da ne bo prezgodaj, ne prepozno, da jih ne sejemo preveč na enkrat, ker bi se potem lahko zadušili, ne premalo, ker bi potem preveč puste zemlje ostalo, — da ob časa izrujemo plevel vstajajočih napak, pa da rano zasejemo lepih cvetic keršanske čednosti. Zatorej je pa treba vsakemu dnevu primerne tvarine odločiti, da mladini ne bo pretežko, ne prelahko. K temu pa moramo tudi božjega blagoslova prositi, in naš trud

gotovo ne bo zastonj; noben dan ne bo zgubljen, in konec šolskega leta bomo bogato žetev dobili, konec trudapolnega življenja pa tudi zaslužen plačilo prejeli.

Kako žalostno pa bi bilo, kako malo sadú bi obrodilo, ko bi učenik brez reda mladino podučeval! kolikokrat bi ravno narobe delal; večkrat bi se prehitel, da bi ga neskušeni otroci dohajati ne mogli, večkrat bi se zopet zakasnil, da bi se zane-marili. Dosti časa bi potratil, pa le malo opravil; zraven bi bil sam nezadovoljen, in nezadovljni bi bili tudi učenci. Konec šolskega leta pa bi imel le malo in še to le nezrelega sadja. — Resnico tega mi morate priterditi iz lastne skušnje.

Vidi se tedaj, da je učitelju red tako potreben, kakor ribi voda. Torej tudi radostno pozdravljam pričujoče vprašanje, in v naslednjem ob kratkem po svojih mislih dnevni red načertam.

Opomnim naj samo še to, da si učitelj prav lahko dnevni red naredí in se tudi lahko po njem ravná, ker ima že za šolo šolski red; k temu naj tedaj svoj dnevni red kar pripnè.

Taki le naj bi bil učiteljev dnevni red:

1. Čas je drag. Ura zgubljena ne pride več nazaj. Torej ne hodi spat pred devetimi; vstajaj pa po letu pred petemi, po zimi pred šestemi.

2. Perva tvoja misel naj bo pri Bogu; prvo tvoje delo, ko se umiješ in primerno napraviš, juterna molitev. Zahvaljuj Bogá za brambo, da te je ohranil čez noč, prosi ga pomoči za tekoči dan. Pomisli, kakšen poklic imaš. Terdno skleni, da se boš danes ogibal vsega greha, posebno pa še pri podučevanju navadnih napak. Priporočaj se Materi božji in angelu varhu.

3. Po juterni molitvi, če si jo prav in pobožno opravil, boš veselo šel na delo. — Poglej naj pred na šolski red, kaj ti kaže. Premisli, kaj, koliko in kako boš učil, ktere prilike in zglede boš rabil i. t. d.

4. Pred šolo o določenem času kaj jej. Brez zajuterka ne hodi v šolo: učitelj mora imeti terdne persi in zdrave pluča. Varuj se težkih jedí, še bolj pa močnih pijač! —

5. Ako ti po zajuterku časa ostaja, pojdi nekoliko na čisti zrak, da potem navdihnjen in vedrega lica stopiš med otroke.

6. Šolske ure se na tanko derži. Kako ti je čas v šoli porabiti, to določuje šolski red; kaj da boš učil, to si že zjutraj premislil, le toliko je treba vediti, da se učitelj vselej po načertu ravnati ne more. Navadno otroci ne morejo toliko prenesti, kolikor si je učitelj namenil, včasih bi pa tudi več lahko prebavili. Bodi tedaj tudi na to pripravljen.

7. Če ti po šoli do poldneva še kaj časa ostaja, počij si malo. Ne delaj kaj težkega, pa tudi za šolo se nikar precej ne pripravljaj; to bi bilo prehudo.

8. Kosilo naj bo na tanko ob določeni uri. Treznost, zmernost in varčnost naj sedé pri tebi za mizo. Ne pozabi pred in po jedi moliti!

9. Po kosilu imej po priliki pol ure prosto. Potem se pripravi za popoldansko šolo kakor zjutraj.

10. Po poldanski šoli se nekoliko oddahni. Potem opravljaj svoja opravila, če imaš posebna in odločena. — Prosti čas, ki ti še ostaja, ali kterege si dopoldan imel, porabi v lastno izobraževanje. Za to naj bi bilo saj pol ure na dan odločene, če ne več. Beri pedagogične bukve in časopise, zgodovino, naravoslovje i. t. d. Beri pa tudi kak dober politiški časnik, ki ima cerkvenega duha. Dobro je, da v tem kaj veš, da ne zaostajaš in da veš v družbi kaj govoriti, posebno pa, da moreš nevedne podučevati. Pod noč pojdi po mestu ali vasi, opazuj otroke domá in na prostem, poprašuj tû pa tam, kaj otroci domá delajo, kako se vedejo i. t. d.

Prosti čas lahko prav koristno porabi tisti, kateri ima kakšen vertec ali kaj polja. Tudi ne škoduje, če učitelj včasih prime za kako délo, ker to mu tudi koristi k zdravju.

11. Večerja naj bo mala in trezna.

12. Preden greš spat, pokliči sam sebe pred sodni stol. Prašaj se, kako si dan dokončal . . . obžaluj, če si se kot kristijan ali kot učitelj kaj pregrešil . . . sklep stori za jutro . . . zaznamovaj si, če si kaj posebnega doživel ali skusil, ter popiši to v svoj dnevnik (posebno prigodke iz šole) . . ., zahvaljуй se Bogu . . ., izročuj se mu, da te varuje tudi po noči!

Če si se na tanko ravnal po redu in si svoje dolžnosti vestno opravljal, boš prav sladko počival. Angel gospodov bo čul pri tebi.

Za nedelje in praznike in za vélike počitnice si napravi posebni red. Kakor že imé pravi, lahko počiješ v tem času

in se nekoliko oddahneš trudnega dela. Če ti okoliščine pripuščajo, pojdi tudi k sosednim učiteljem in tovaršem, hodi poslušat k šolskim spraševanjem, učiteljskim zborom i. t. d., da si pridobuješ novih dobrih navad in da se pošteno razvedruješ, ter si nabiraš novih moči za svoje novo delo.

Tak dnevni red, kakor ga kažem tukej, se véda, ni za vsakega učitelja. Pravilo naj bo: „Ne bodi preojster, pa tudi ne premehek“. Drugi pa: „Na tanko se ravnaj po redu, ki si ga vstanovil; le bolezen ali pokorščina do svojih prednikov in vljudnost ali gostoljubnost do kakega prijatla, s komur se moraš pečati, te more izgovarjati.

Če se na tanko ravnaš po redu, si boš vterjal svoj značaj, boš dober kristijan in zvest državljan. Pri vsem tem pa boš vsem, posebno pa svojim učencem kazal lep zgled; tako boš sadil srčno in zadovoljnost ne le v svoje serce, temuč osrečeval boš tako tudi svojega bližnjega. Da bi bil ti in jaz tak, Bog daj!

Pomenki

o slovenskem pisanji.

XXXIX.

T. Save, Drave so bregovi, kjer se je gotoviti jel mladi cep, ki se mu pravi nova slovenščina. In prvi cvet, ki ga je pognal, se imenuje „Karantanski spiski“ ali „Frizinški spominki“ (die Karantanischen Aufsätze o. die Freisinger Denkmäler).

U. Čudno je, da imajo tak naslov. Zakaj se zovejo „spiski karantanski“?

T. V srednjem veku so zlasti gornje kraje, kodar so stanovali Slovenci, radi imenovali „Carantania“; posebno rad je latinski pisal to ime Kopitar. Berž ko tedaj spozná, da so oni spisi slovenski, jim dá ta naslov, in po njem so jih tako klicali i drugi učenjaki.

U. Zdaj bi jim torej rekli „spisi slovenski“. — Zakaj jim pravijo „spominki frizinški“?

T. Ker so domá iz mesta „Freising-a“ (ali Brizna, brizinski) na Bavarskem. Našli pa so jih l. 1807 v Monakovem

ali Mnihovem (München) med knjigami frizinske bukvarnice, v nekih duhovnih bukvah (Vademecum) škofa Abrahama.

U. Kdaj so bili neki pisani?

T. Kedar so jih bili našli, so se jih jako oveselili, in Dobrovsky je koj pisal Kopitarju: „Gratulor vobis Krajnciis, quia antiquissimum manuscriptum habetis“.

U. Mar to ni res?

T. Res so prav dolgo ménili, da so ti spisi naj starji spominki slovanski, da so celo iz predcirilove dobe. Čuditi se bi ne bilo, ko bi ravno Slovenci imeli prvi književni spominek, sej so bili na jugu in na zahodu z obraženimi narodi v dotiki, in sej so k njim najprej prihajali verovestniki kerščanski.

U. To bi bili mi Slovenci ponosni!

T. V tem je pač malo ponosa, da so po času nekteri spredej v omikovanji svojem, nekteri zadej. To le hvalo dá, kako, s koliko pridnostjo in koristjo, s kakim vspehom se ponaša kateri narod na zgodovinskem pozorišču. Po sadu se hvali drevo; malopridno drevo pa se poseka.

U. Da zgine, kakor so zginili mnogi narodi, celo večí od slovenskega.

T. Sploh se misli, da so le-ti spominki iz 10. stoletja. Kopitar celo sódi, da sta prvi in tretji iz 8., tedaj iz predcirilovih časov, drugi pa iz 10. veka (Glag. Cloz. Metelko, Mitth. d. hist. V. 1856). — Nemški učenjak A. Schmeller o tem dvomi, češ, da so morebiti nekako še le iz 12. stoletja (Mikl. Glag.). Pomniti je vendar, da so dobro ločiti spisi od prepisov.

XL.

U. Kdo je sestavil omenjene spise? Morebiti se iz tega dá pojasniti in bolje določiti čas njihovega začetka.

T. Spisali so jih blagovestniki, ki so od une strani koroškim pa tudi drugim Slovencem oznanovali sveto vero zlasti med l. 769—1000.

U. Kaj se nobeden po imenu ne vé?

T. O drugem se terdi, da je delo Abrahamovo, una dva bi bil samo prepisal. Dobili pa so se vsi trije v njegovih duhovnih bukvah. V ravno tisti knjigi je neka naprava bavarskega kneza Henrika o poslih (Constitutio venerabilis ducis Henrici), ki velja tudi za Slovence; pisava naprave

in omenjenih spominkov je taka, da izvira od ene osebe, ali vsaj iz enega veka. Ker pa je resnično, da je pisal Abraham tisto „Constitutio“, sklepajo, da so tudi ti spominki njegova pisava, ali vsaj ktereга njegovih učencev.

U. Kdaj pa je bil ondi vladika, in ali je znal slovenski?

T. Abraham je bil škof ali vladika v Frizingu l. 957—994. Bil je neki po rodu ali stsl. rod. Slovenec. V Glag. Cloz. se imenuje enkrat Carniolus, sicer pa le Carantanus. L. 974 je prejel od cesarja Otona II. v dar Loko, ki se še zdaj veli „Škofja Loka“, z okolico vred, kar nam spričuje ondod tolikanj tujih imen (Vid. Hicinger. Slov. cerk. čas. 1848). Tudi pozneje so imeli frizinški škofje posestva na Kranjskem, tako na pr. Klevevž (Klingenfels še l. 1483). Brikenski p. so dobili od cesarja Henrika I. 1004 grajščino Bled (Bles-Veldes, Grad).

U. To nam kaže, da so mógli posebne zasluge imeti za naše kraje, ker brez vzroka bi jim tod cesarji posestev dajali ne bili. Iz tega se pa tudi vsaj nekoliko razvidi, da je težave imel med Slovenci sv. Ciril in zlasti pozneje sv. Metod.

T. Bere se, da je Abraham sam tudi bil v Loci, in ondi govoril, morebiti koj ta govor, ki se mu pripisuje (Glag. Cloz.). Mogoče, da sta una dva spisa še poprej bila sestavljena, in da ji je le prepisal v svojo knjigo.

P a š n i k.

Od kod pride, da so dan danes otroci vedno hudobniši? Starši in učitelji sploh tožijo, da je sedanja mladina vedno bolj pokvarjena, hudobniša in vedno bolj nevkrotljiva. Od kod tedaj ta razuzdanost? Se vé, da bi se tu lahko naštel mnogo vzrokov, toda iz mnogih povdarjam le enega, in to je strupeno pohujšanje sedanjega sveta. Prav malo, ali tu pa tam se še celó nič ne gleda na to, da bi se otroci že v naj nježniši starosti ne pohujševali. Ko otrok začanja komaj govoriti, že ponavlja nerodne in gerde besede, ki jih sliši pri odraščelih, žali Bog! še celó pri starših, ki nepremišljeno govoré in se roté vpricho svojih otročičev. Dobé se še celó tako brezvestni starši, ki svoje otroke seboj jemljejo, ko zahajajo v kerčme, na plesišča, v pohujšljiva igrališča i. t. d.

Otroci so že sami po sebi bolj k hudemu, kakor k dobremu nagnjeni, zraven pa imajo tudi to lastnost, da radi posnemajo vse, kar vidijo pri odrasčenih. Akoravno pri otrocih kal hudobnega zerna ne požene koj, se vendar dobro vkorenini, ter prihaja vedno bolj čvrsta in močna. Kar otrok pri mladih nogah še ne razumi, razumi pozneje, in sicer veliko veliko poprej, kakor marsikdo misli. Tedaj starši, učitelji, ki imate otroke pri sebi, varite jih pred vsem drugim, da ne vidijo in ne slišijo ničesar, kar bi jih količkaj v tej ali unej reči pohujšalo. Odgojnik naj ima vedno pred očmi besede večne resnice, ki pravi: „Kdor pa pohujša ktereга teh malih, ki v mé verujejo, bi mu bilo boljše, da bi se mu obesil kamen na vrat, in bi se potopil v globočino morja. Gorjé svetu zavoljo pohujšanja!“

Fr. P.

Kako naj se opominja. Ako koga nagovarjamo, da bi ostal v dobrem stanoviten, ali če ga k dobremu spodbujamo, ali če ga od slabega odvrčujemo, ga opominjamo. Opominjevalec tedaj pripoveduje in kaže dobre nasledke od dobrih djanj, ali pa žalostne nasledke od slabih djanj. Od opominjevanja neki šolski mož tako le piše: „Skušnja je poterdila resnico, da imajo nekteri opominjevalci s opominjevanjem veliko moč do volje in serca človekovega, drugi so pa brez vsega vspeha, ali so še celó škodljivi“. Vidi se tedaj, kako modro in previdno mora v tej reči opominjevalec ravnati. Keršanska dolžnost zahteva, da se nasprotno opominjamo, še bolj je pa potrebno, da učitelj pogosto učence opominja. Kdor pa hoče vspešno opominjati, mora:

1. dobro, h kateremu koga spodbuja, sam spolnovati, in slabo, od česar koga odvrčuje, sam opustiti in sovražiti. Hitro zapazijo učenci, da je vse le prazno besedovanje, ako zgled ne podpira tvojega opominjevanja.

2. Opominjevalec mora biti močen po duhu, in mora imeti delavno ljubezen, da ima pravo moč do človeškega serca.

3. Zerno ali zapopadek opominjevanja mora opominjevalec posnemati iz zveličavnega nauka Zveličarjevega, ter se vedno na njega ozirati in opirati. Razložek je med tem, ako rečeš: „Bedak! hudobnež! kaj, zakaj si to naredil!“ ali pa, ako rečeš: „Glej, ne smeš več tega storiti, to je greh! To je Bogu zoperno, to ni po kerščanski“. Da pa tako opominjevanja potrebno moč ne zgubi, mora biti učitelj od tega sam

pregret, in to naj kaže v svojem govorjenji in svoji obnaši, sicer je vse zastonj.

4. Da pa opominjevanje ne škodujejo, je treba, da se ogiblremo vsega, kar bi utegnilo le količkaj nagiba imeti do kake strasti, post. do samopašnosti, častilakomnosti itd. Častilakomnost je posebno zato zelo škodljiva, ker ona zadržuje serce, da ne išče prave hvale, ter vero manjša. Neka mati je svojega lenega sina tako le opominjevala: „Ljubi moj J., uči se vendar pridno; glej tako bodeš postal ti gospod, ko bodo tvoji tovarši in žlahtniki zarobljeni in terdi kmetje, revni ali umazani rokodelci. Imel bodeš potem zložno življenje in veliko denarja, in vse te bode slavilo in čistilo“.

(Dalje prih.)

Še nekaj o človeškem očesu.

Spisal *Oblak*.

Koliko more človek z očesom napraviti, je neizrečeno. V kratkem preletiš s hitrostjo tice od konca do kraja zemlje, v nekih trenutkih je beseda izrečena unkraj svetá. Okó je pripomoglo napraviti fotografijstvo, in čuda! s fotografijstvom se dá iz merličevih očes morivec najti!

Poglej malo po naši zemlji, in slédi mi iz male svoje kočice, kjer med podertijami in grobljami veter tuli in lizaje ob kamnju pesem poje:

»Čas nas zbudil
V tiru dób, —
Nas je zgrudil
Časa zob«. —

Vender tudi v teh krajih dobiš ostanke umotvorov nekdanjih mož: kraj puščav na Egiptovskem vzdigujejo piramide svoje verhe proti nebu, iznad katerih gledajo siva tisučletja. Pa tudi v civilizanih deželah nahajaš povsod dela človeškega uma in dlana; tù na poslopih in stebrih marmelnove podobe, tam v hramih božjih prekrasna dela Rafaelovega in Mihel-Angelovega očesa in roke. Stermel boš nad deli, iz katerih te duh umetnikov ogovarja.

Okó človeško ni samo pripomoček, da občudujemo ž njim reči, ktere je stvarnik in umetnik vstvaril: ono je prvi, rekel bi, edini pripomoček, po kojim se našemu duhu javi zvnajnost, in ga olikuje. S tem se uči človek od človeka, da njegova dela gleda, in da ga potem posnema.

Pa ne le bistri se duh samo po očesu, timveč tudi žlahtni se po njem oboje skup. Iz drobnih pismenk na papirji slišiš govoriti s teboj veljavne in modre možé preteklosti in sedajnosti, vlivajo se ti v serce tužne in vesele pesmi pesnikov, iz njih čuješ prijateljske opomine. Z očesom preletuješ drobne pikice na papirji, in tvoji persti izmikajo mile glasove na strunah; tvoj glas zadoni, in harmonija glasov, enaka harmonii vesoljnosti, vzdiguje se v zrak in se zgublja: tega je okó vzrok.

Natančnije bi lahko govoril o očesu, veliko lepih reči bi lahko povedal, kar sem zamolčal. To pa, kar sem povedal, naj se ne jemlje kot neumno hvalisanje edinega tega dela človeškega trupla. Stvarnik, ki je okó vstvaril, vstvaril je tudi druge dela na životu človeškemu in posebno v glavi njegovi, brez katerih delov bi bilo okó ravno tako malo vredno, kakor demant brez svetlobe. Človeški život je tako soglasno, harmonično vstvarjen, da ako le nekaj od tega pokaziš, vse drugo nima več vrednosti. Med temi deli človeškega trupla pa se nahajajo glavnejši in izverstnejši le nekteri; med temi je tudi okó.

Pervi splošni zbor avstrijskih učiteljev na Dunaji.

Drugi dan, t. j. v petek 6. sept., se je zbor nadaljeval. Ob 9. začne predsednik g. Bobies zborovanje, in naj pred ima besedo g. Kaltner, nadučitelj iz Dunaja. On pravi: Če se hoče ljudska šola resnično povzdigovati, se mora na novo zidati; da bi se samo popravljala, bi ne bilo dovolj. Ako pa hočemo ljudsko šolo prestrojiti, jo moramo naj pred osvoboditi. Ljudska šola naj bo čisto sama ljudska šola, ne pa samo pripravnica za srednje šole; dela naj za ljudstvo, katero potrebuje drugačne omike, kakor samo take, ki mladino pripravlja za srednje šole. Če pa ljudska šola dela za ljudstvo, ne sme zanemarjati poduka v naravnih vednostih, in naj se ne pečá z nepotrebnimi nauki i. t. d. Naj več pa teží in zaderžuje ljudsko šolo to, da otroci ne hodijo redno v šolo. Skoro polovica otrok ne hodi ali celó nikoli, ali pa prav neredno in zanikerno v šolo. Dečki naj se k rokodelstvu puščajo le potem, ko dobé dostojno spričalo iz ljudske šole. Zbor avstrijskih učiteljev naj se sklicujo vs a k o leto; voli naj se posebni odbor, ki bo za to skerbel. Učitelji so sedaj naj manjši med državljani; to naj se zanaprej predrugači. Učitelju naj bo odperta pot v srenjski zbor, v deželni zbor, v državni zbor i. t. d. Učitelji naj se vdeležujejo pri ogledovanji ljudskih šol. Godí se tú pa tam, da so šolski ogleđniki možjé, ki ne morejo učitelja presojevati. Kdor hoče učitelja presojevati, mora biti sam popred učitelj, in mora šolo od dna do verha dobro poznati.

G. Lutzmaier iz Dunaja govori, kako potrebne so za mladino telovaje, in pravi, da naj bi se v ta nauk, kjer je le mogoče, učil v ljudski šoli.

G. Foges, nadučitelj iz Prage, se ozira na g. Kaltnerjeve besede, da otroci zanikerno v šolo hodijo, in pravi da je tega kriva tudi revščina. Na tisoče je staršev, ki svojih otrok ne morejo pošiljati v šolo zato, ker jih ne morejo spodobno oblačiti in jim kupovati potrebnega šolskega orodja i. t. d. Naj se tedaj tudi skerbí, da ljudstvo ne bo preveč božalo.

G. Lederer, šolski vodja iz Pešte, pravi, da so učitelji ravno s tem, ko so izrekli, da ljudska šola ni to, ker bi móгла biti, pokazali, da se zavejo. Kdor pravi, da vé dovolj, vé naj manj. Ljudska šola naj se prestroji po duhu časa. Šolske postavodaje naj se vdeležuje družina, srenja, država. Vse napreduje, ali bo šola sama zastajala? Če pa hoče šola s časom napredovati, se morajo tudi učitelji sedanjemu času primerno plačevati. Ljudska šola se more primerno obdelovati. Kdor zna samo svoje imé podpisati na dolžno pismo, še ne zna pisati; da zna učenec svoje misli lepo zbirati in čedno, razločno zapisovati, to tirja sedanjí čas. Ljudska šola naj bo naravna. Vse v naravi raste od spod na vzgor: šolstvo pa se je razvijalo od vzgor na vspod. Ko prva vsučelišča niso zadostovala, so osnovali srednje šole; in ker tudi te še niso vstrezale, so prišle na svetlo še le ljudske šole. Vsaka vas naj ima svojo šolo! Mi učitelji povejme, kaj je treba; državni možje pa naj prevdarjajo, kaj je mogoče.

G. Lehné, vodja postranske šole v Šopronji, kaže na vélikega šolskega učenjaka Pestalocija, ter pravi, da le ljudska omika razširja bogastvo, lepo vedenje in splošno izobraževanje.

G. podpredsednik Herrmann pravi, da ga veseli, ko vidi, da učitelji razumejo, česa je v sedanjem času treba, in povdarja, da mora biti šola samostojna. Učitelj naj prosto podučuje in si prosto izbera učilne pomočke i. t. d.

G. Binsdorfer govori še enkrat o svojih nasvetih (glej 18. »Tov.« list, str. 286!), in g. predsednik jih predlaga zboru, da bi se o njih glasovalo. Vse točke tega nasveta se z večino glasov sprejmejo.

Za tem pridejo na versto g. podpredsednikovi sklepi ali odloki, ktere zbor tudi z večino glasov poterdi. — G. predsednik prejenja sejo za 10 minut.

Ko se seja zopet začne, pridejo na versto g. Deinhard-ovi pristavki k Binsdorfer-jevim nasvetom, za ktere se potem glasuje, in sklene se: 1. Sila s šolskimi knjigami naj jenja. 2. Postavni namen ljudske šole naj se ne odločuje po podučevanju in po gotovih znanostih, temuč vstanové naj se zmožnosti, ktere mora doseči vsak učenec, ki stopi iz šole v djansko življenje.

Potem se začne razgovor o drugem vprašanji: Kaj naj učiteljski stan storí sam iz sebe, da se povzdiguje in njegova korist pospešuje?

G. Simon Heller iz Dunaja govori posebno o stanu ljudskih učiteljev na deželi, ter tudi želí, da bi se šolski denar spremenil v šolski davek.

G. vodja Köhler nasvetuje, da naj bi se izvolil odbor, v katerem bi bilo najmanj 60 udov, kateri bi skerbel, da bi vsa voščila in vsi nasvéti tega učiteljskega zbora prišli na pravo mesto.

G. Behschnitt, vodja iz Teschen-a, priporoča odgojilna društva. Konec druge seje ob 1 o poldne.

7. sept. je bila tretja in zadnja seja vélikega učiteljskega zbora. G. predsednik Bobies začne sejo ob $\frac{1}{2}$ 10. Nadaljuje se odgovor na vprašnje: »Kaj naj učiteljski stan stori sam iz sebe, da se povzdiguje in njegova korist pospešuje?« Temu vprašanju pripne g. predsednik še zadnje vprašanje o učiteljskih zborih.

Naj pred pridejo za glasovanje na versto nasvétí prejšnjega dneva.

G. Leidesdorf iz Dunaja priporoča še enkrat svoj nasvét, da naj se odpravi šolski denar in napravi splošni šolski davek, — da naj se vstanové odgojilna in učilna društva. Oba nasveta se sprejmeta.

G. Kaltnerjev nasvét, da naj bo splošni učiteljski zbor vsako leto, in da naj se za to vstanová poseben odbor, se enoglasno poterdi.

Pri volitvi omenjenega odbora pa se kažejo različne misli. Na zadnje obveljá g. Steiner-jev nasvét, da naj bo dunajsko društvo »Volkschule« odbor, ki naj skerbi za splošni učiteljski zbor.

Tretja in četrta točka g. Kaltnerjevega nasvéta, da naj se učiteljem dá volilna pravica, in da mora vsaki učenec, preden gre k roko-delstvu, imeti šolsko spričalo, — se enoglasno sprejmete; ravno tako se poterdi tudi g. Lutzmaier-jev nasvét, da naj se v ljudski šoli telovadi.

G. Pape, učitelj iz Dunaja, pravi, da naj se skerbi, da smejo podučevati le tisti postranski učitelji, kateri so za to pooblasteni.

G. Schick iz Dunaja hoče govoriti nekaj o národnih prepirih, ki zadržujejo splošno vzajemno šolsko delovanje; toda zbor mu ne pustí, da bi popolnoma izgovoril.

G. Rosenmaier iz Ogerskega svetuje, da bi učiteljska družba imela svoj časnik. Zraven tega pa naj bi šolski možje svojo stvar tudi po drugih političnih časopisih zagovarjali, in naj bi se ne zanašalo preveč na druge, temuč sami naj bi delali.

G. Herzog, vodja iz Brodi, se oglási prav resno, in pravi: Tukaj smemo resnico govoriti, in tudi upamo, da bode ozidje te dvorane odmevalo besede na serce vladarjevo. Mnogo se je tù govorilo in uganovalo, kako bi se ljudska šola povzdignila in na novo oživila; vendar, dokler bode učiteljska plača omahovala med 150 in 450 gold. na leto, je vse zastonj. — Vse drugo naj se poskuša in prevdarja, — pred vsem drugim pa nam je treba kruha.

Za tem stopi na oder duhovnik, častiti g. Fr. Edm. Krönes, vodja glavne in realne šole v Novi Jičini (Neutischein) na Moravskem, in govori: Veselo je, da politični časopisi tako obširno popisujejo splošni učiteljski zbor, in tudi jaz upam, da bode svetloba, ki gre iz te dvorane, svetila v šole. Jaz sem v tistem stanu, v katerem sploh pravijo, da so sovražniki svetlobe, mračnjaki, rakovci i. t. d. Ne tak, ampak kot učitelj po poklicu tù govorim. Rad bi opomnil nekih mnenj, ki so se terdila v tej skupščini, ki so odgoji nasproti. Reklo se je: Otrokom moramo kazati, kaj je prostost, pravica, enakost, bratoljubje i. t. d.,

res je, tako moramo učiti! toda kaže naj se, kaj je tem pravo! V tem zboru se je prostost po krivem obračala v to, da se je duhovskemu stanu očitalo, da ne zna učiti i. t. d.

G. predsednik zavrača g. govornika, in terdi, da v tem zboru duhovščina ni bila razžaljena; izreklo se je le, da naj duhovščina ne gošpoduje samoedina v šoli.

G. Krönes nadaljuje: Prost naj bo učiteljski stan, toda le do prave meje. Vi povzdigujete vljudnost, — dobro, podajte nam duhovnom bratoljubno roke. Če pa morda vidite, da duhovni niso dovolj izobraženi za šolo, bližajte jih k sebi! — Ravnajmo se po izreku, ki pravi: »Bodi čverst, pobožen, vesel in prost!« Prava pobožnost je edina, ki nas oprostuje in razveseljuje, ter nam daje moč, da delamo kot angeli med svojimi otroci.

G. Goldberger iz Dunaja pravi, da naj bo ljudska šola res ljudska, ne pa za posamne namene.

G. Stein, rabinar ali judovski duhoven in šolski vodja iz Prage, svetuje, da naj se učitelji zbirajo po svojih šolskih okrajih, in naj imajo proste zборе.

G. Lederer, šolski vodja iz Ogerskega, odgovarja na drugo vprašanje, in združuje odgovor v te le točke: 1. Učitelj naj otroke nekako k sebi veže, ker si tako tudi pridobuje ljubezen staršev in zaupanje v srenji, v kateri dela; 2. učitelj naj vedno razširja svoje dušne okrožje, ker naj večja človekova nesreča je nevednost; 3. učitelj naj si spoštovanje pridobuje s tem, da se sam spoštuje.

G. Jesen iz Dunaja želi, da bi se šolski časopisi bolje razširjali in podpirali.

G. Rosenberger, nadučitelj iz Pešte, želi, da naj bodo vsi učitelji enaki; učitelji pri vsaki šoli naj imajo pravico, da si volijo vodja sami med seboj.

G. Behschnitt iz Teschen-a pravi, da naj bi tam, kjer so srenje preubožne, vlada pomagala, da bi se učitelji spodobno plačevali. Enemu učitelju naj se ne daje za nauk več učencev kakor 50. Če se učiteljem ne bo kmali plača zboljšala, si učiteljskega stanú ne bodo zbirale dobre glave. Naj se napravijo zavodi ali štipendije za učiteljske pripravnike. Učitelji ljudskih šol naj imajo, kedar izlužijo, ali če ne morejo več služiti, enako drugim vradnikom vredjeno pokojnino.

G. Steiner iz Dunaja nasvetuje, da naj se dunajskemu učiteljskemu društvu »Volksschule« prepušča skerb, kako naj se še vse nerešeni navšeti rešijo in izveršijo. Tako se sklene.

Predsednik g. Bobies se sedaj na koncu velikiga učiteljskega zbora lepo zahvaljuje za zaupanje, ki mu ga je zbor naklanjal, ter prosi, da bi se mu prizanašalo, če ni zbora vselej prav vodil.

Podpredsednik, g. Herrmann, sklepa zbor z besedami: Zaupanje za zaupanje, — naj pred zaupanje do vladarja, potem do vlade, do državnega zbora, do drugih deželnih zborov, do srenje, pa tudi zaupanje do samega sebe, in še zaupanje do Boga. — Da se srečno zopet vidimo pri drugem splošnem učiteljskem zboru! Resnica nas bude oprostila!

G. Braun, učitelj iz Stare Bude, pravi, da sedaj ne velja dalje stari pregovor: »Kogar so bogovi čertili, so ga učitelja storili«, temuč sedaj naj se reče: »Kogar Bog ljubi, ga za učitelja snubi«. Zahvaljuje se g. predsedniku za trud v zboru, potem tudi za blagovoljnost Njih eksc. cesarskemu poglavarju in županu dunajskega mesta.

Predsednik hvaležno odgovarja, in sklene zbor z navdušenimi klici: Slava cesarju! slava njegovim svétnikom!

Postranski zbori in razstava učilnih pomočkov.

Znameniti za vsakega učitelja so bili posebno še postranski zbori in podučni govori. Bili so taki le in tako le:

5. sept. popoldne: 1) Kako bi se napravila in vstanovila odgojilna in učilna društva. 2) Kako bi se v ljudski šoli vsi nauki poedinstvenili. 3) O orodji, s katerim se počitujejo lumine premembe. 4) Očitne telovadbe. 5) O nekem novem risarskem orodji.

6. sept. popoldne: 1) O otroških vertih, — kako in s kakšnim orodjem in s kakšnimi budivnimi igračami naj se mali otroci igrajo. 2) O zemljepisji in zvezdoslovji v ljudski šoli. 3) O različnih otroških delih. 4) O nemškem pravopisu. 5) O različnih jezikih. 6) Očitne telovadbe.

7. sept. popoldne: 1) O avstrijski zgodovini. 2) O branji in pisanji z odmerjeno mero (Lese-Taktschreiben). 3) O nekem posebnem novem globusu.

Razstava učilnih pomočkov je bila zelo obširna, in reči moram, da je bila meni naj večja šolska znamenitost v gromečem Beču. Tu je bilo nakupičenega šolskega blagá, da je bilo kaj: naj novejših šolskih in pomočnih knjig v raznih jezikih od naj manjšega »Abecednika« do naj bogatejših spisov v vseh vedah za odgojo in nauk.

Naj bolj pa so se odlikovale različne igrače, ki malim otrokem budé duhá in vterjujejo spomin, ter vadijo tudi vnanje ude i. t. d. Te reči so bile prav umetno zložene in s popisi vverstene pod naslovom: »Die Mittel der Kindergarten-Erziehung von Dr. Rih. O. Seydler«. Prav bi bilo, da bi se take budivne igrače povsod udomačile ne le pri otrocih premožnih hiš, temuč tudi po otročnicah in celó v malih ljudskih šolah. Te reči, bolj ko sem jih pregledoval in premišljeval, bolj so me mikale in budile misel, da se pri nas na Slovenskem — pa tudi bi rekel sploh v Avstriji — premalo gleda na to, da bi se mali otroci primerno in nekako igraje vadili prav misliti, sklepati, delati i. t. d.

Blagá za risanje in pisanje je bilo od vseh dosedanjih naj boljših umenitkov na kupe. Naj bolje pa je bilo to, da so se pri razloženih učilnih pomočkih tudi vidila dela učencev, post. risarije, pisanje po teh in unih učilnih vodilih. Lepo je bilo viditi in slišati, kako so pri tej in uni razložbi stali radovedni ptuji učitelji, kako so pazno pregledovali, primerjali in tudi sim ter tje pretresovali te pa une izdelke po tej ali uni metodi, ter je eden hvalil to pot, drugi drugo in našteval vzroke za svoje misli i. t. d.

To ti je še le pravo, tečno zborovanja, sem si mislil, od ktereга bode vsak naj več dobička domú v svojo šolo prinesel.

Mnogo sem vidil in slišal, pa tudi razno premišljeval te dni o šolstvu na Dunaji, — toda očitno povem, da sem prišel nazaj s tako mislijo, s kakoršno sem šel tje: »Delaj za vero, dom in vladarja!«

Nekaj iz tega zborna pa bomo djali drugo pot na rešeto. A. P.

Kako to da naš biskupinski A. ni, kar besedica pregovoril, ampak te poslušal? —

Dopisi in novice.

Iz Trebnega. Že 20 let se je pri nas uganovalo, kako bi se sozidalo novo šolsko poslopje; hvala Bogu! sedaj je dodelano. Preč. gosp. dekan so v cerkvi blagoslovili novo šolsko zastavo, potem smo šli iz cerkve s procesijo v novo šolo, ki je bila za to slovesnost lepo olepšana. Po blagoslovljenji pred šolo smo šli v veliko šolsko sobo, kjer so preč. gosp. dekan povabljeni goste in zbrano ljudstvo blizo tako le ogovorili: „Ne oholna baharija, temuč velika sila nas je morala, da smo zidali novo šolo. Stara šola je bila že tako slaba, da smo jo mogli večkrat popravljati in podpirati, da se ni poderla. Šolska soba je bila toliko tesna, da je šlo komaj 50 otrok vanjo, in za šolo vgodnih otrok imamo blizo 250. Njih eksc. deželni poglavar so se predlanskim sami prepicali, da imamo za tukajšnjo veliko faro premajhno šolo, torej so zapovedali, da naj se zida nova, ter nam za ta namen iz cesarske denarnice obljubijo 1500 gold., ktere smo tudi res kmali prejeli. Začeli smo novo šolo zidati lansko leto mesca rožnika, in sedaj že blišči vsa čedno izdelana pred nami. V to novo poslopje se je danes preselila nova šola. Morda bi kdo mislil, da se je s to preselitvijo hotlo vstrezati dandanašnjim brezvernikom, ki na vse gerlo kričé: „Ločite šolo od cerkve!“ — toda ni tako; v tej novi, prostorni šoli bota lahko podučevala dva učenika, in napis te šole bo: „Katoliška šola“. — Dalje so gosp. govornik razlagali namen dobre šole in so staršem priporočevali, da naj bi radi otroke v šolo pošiljali in tako spolnovali svoje dolžnosti, da bi podpirali učnike pri odgoji in podučevanju. Sklenili so z besedami: „Slava in zahvala našemu svetlemu cesarju in vsem, ki so z denarjem ali kako drugače pripomogli, da se je dodelalo to novo poslopje“.

Potem je bilo pervikrat šolsko spraševanje v novi šoli. Z Bogom!

Iz Radgone na Štajerskem. C. k. poglavarstvo je dovolilo, da se tu napravi mestna glavna šola. Srenjski odbor je precej razpisal učiteljske službe in učitelje postavil, ter vse to naznanil c. k. poglavarstvu rekši, da se bode nova šola že to šolsko leto začela. Sedaj pa ni gotovo, če se bode res tako zgodilo, ali ne, ker vlada vsled svojih postavnih pravic do šole ne poterdi učiteljev, ki jih je izvolil in postavil mestni odbor, temuč mu ukazuje, da naj se njih prošnje pošljejo škofijstvu, in še le potem, ko jih poterdi škofijstvo, bode c. k. poglavarstvo postavilo učitelje, če so zmožni za te službe.

Iz Gorice. 14. sept. — Danes zjutraj se je slovesno končalo šolsko leto na tukajšnji normalki. Po peti maši v cerkvi sv. Ignacija grejo učenci in njihovi obiskovalci v normalkino sobano, kjer so se imela deliti darila. Stovesnost je posebno poviševala pričujočnost Nj. eksc. našega nadškofa in preč. g. Budala, višega šolskega ogleda. Brž začetka je pozdravilo goste milo slovensko petje (med drugimi pesmami so posebno ginljivo peli „Tam za goro“ in „Po jezeru“). Učence je znani g. Hribar v petji tako izbrihtal, da so bili v čast njemu, šoli in vsem Slovencem. Vvodni govor je bral skoraj pol ure g. Vogrič, direktor na normalki in sicer *italianski*. Govorili so potem povrsti učenci. Nemški poprime besedo *A. Starec* iz Šturij in govori olikano pa zares izvrstno, škoda, da mu niso slovenskega govora izročili. Tudi italianski mali govornik se je kaj dobro obnesel. Zadnji je govoril po slovenski *Andrej Uršič*. Italianskemu, posebno pa slovenskemu govorniku so obilno ploskali, pri nemškem je pa tišina glasno klicala. Po zvršenih govorih so Nj. eksc. svetli nadškof last-noročno darila delili. S cesarsko himno se je zvršila svečanost. — Iz klasifikacije zvemo, da je bilo letos na normalki, v nedeljski šoli in v učiteljskem pripravništvu skupaj 685 učencev; in sicer: v četrtem razredu v obeh razdelkih 136 (70 v italianskem, 66 v slovenskem); v tretjem razredu 151 (80 v ital. 71 v slovenskem); v drugem razredu 129; (74 v ital., 55 v slov.); v prvem razredu 123 (93 v ital. in 30 v slov.); v nedeljski šoli 117, in učiteljskih pripravnikov 29. Posebno bi bilo želeli, da bi nam konecletna izvestja kaj več prinesla, kakor sama suha imena, po zgledu manjših šol na Kranjskem.

(„Domovina.“)

Iz Ljubljane. Pri učiteljskem spraševanju 24. in 25. preteč. m. je bilo 5 učiteljev iz dežele.

— Učiteljske službe v. c. k. normalki so tako le podeljene: G. Karol Legat je vodja, g. Jožef Klemenčič katehet, g. Franc Lesjak, dosedanji vodja in katehet idrijske glavne šole, je prvi, g. Martin Ivanetič drugi, g. Mihael Putrè pa tretji učitelj, zadnja oba dosedanja učitelja v normalki; g. Jan. Eppich, dosedanji podučitelj v normalki, je sedaj prvi, g. Ivan Tomšič iz terziške glavne šole pa drugi podučitelj. Postranski razredi ostanejo začasno tako, kakor so bili do sedaj.

— Vse ljubljanske šole se začenjajo danes 1. t. m. Učencev je mnogo; dela bo dovolj. Bog daj srečno novo šolsko leto učencem in učiteljem!

— Knjižnjica za kmeta, ki jo spisuje g. Ferd. Ripšl in jo podpira Lud. vit. pl. Gutmansthal-Benvenuti, je že v tretjič natisnjena. Prodajo jo g. Lerher v Ljubljani po 10 kr.

 Pridjan je Kazavec št. 6., 2 strani.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Milic.